

De la „Trădare să fie...” la aplauze și scandaluri: Parlamentarismul românesc prin patru epoci

[“From ‘Let There Be Treason...’ to Applause and Scandals: Romanian Parliamentarism Across Four Eras”]

Dacian VASINCU

Abstract: *This essay traces the evolution of the Romanian Parliament across four distinct eras, highlighting how the institution has reflected and shaped national political culture. Beginning with the post-1866 constitutional order and the limited but ceremonious parliament of the late 19th century, it follows the interwar explosion of democratic energy, the hollow unanimity of the Communist period, and the turbulent post-1989 transition to contemporary politics. Through anecdotes, satirical references and key legislative milestones, it shows how the Romanian legislature has oscillated between moments of high principle and episodes of moral decline and populist spectacle. The study concludes that the Parliament remains a mirror of broader societal transformations and that its legitimacy depends on renewed ethical standards and civic engagement.*

Keywords: *Romanian Parliament, political history, interwar democracy, Communist regime, parliamentary culture.*

Introducere

România a traversat o cale istorică complexă și tumultuoasă în construirea unui sistem parlamentar solid, reflectând tranziția de la elite tradiționale la un sistem democratic bazat pe participarea largă a cetățenilor. Evoluția parlamentarismului românesc este un exemplu fascinant al modului în care reformele politice și evenimentele istorice majore, precum Constituțiile din 1866 și 1923 și Marea Unire din 1918, au influențat dezvoltarea democrației. Analiza de

față propune o comparație succintă între toate perioadele când Parlamentul României a fost martorul tuturor transformărilor naționale majore din ultimii aproape 150 de ani – de la proclamarea Independenței în 1877 până la crizele contemporane ale pandemiei și războiului de la graniță. În acest lung răstimp, scena parlamentară a cunoscut momente de glorie și momente de comedie amară, a produs atât legi fundamentale cât și farse legislative. Vom porni într-o călătorie narativ-investigativă prin istoria parlamentarismului românesc,

trecând prin patru epoci distincte: *perioada antebelică (1877-1914)*, *interbelică (1918-1938)*, *comunistă (1947-1989)* și *post-decembristă (1990-2025)*. Fiecare epocă are eroii și anti-eroii săi, discursurile ei memorabile și scandalurile ei pitorești. Iar în oglindă, profilul parlamentarului român evoluează de la boierul elegant cu joben din Belle Époque la activistul vocal în tricou inscripționat din zilele noastre și cu # (haștag) la purtător. Să explorăm, așadar, cum s-a transformat această instituție – cândva templu al elocinței elitiste, altădată tribună a unanimității forțate, astăzi un amestec pestriț de voci democratice și stridente populiste – păstrând mereu ceva din spiritul locului.

Parlamentul antebelic (1877-1914): elita politică între satire și statornicie

Epoca antebelică a parlamentarismului românesc se desfășoară sub semnul **monarhiei constituționale** instaurate de Carol I. După războiul de Independență, tânărul regat avea o Constituție modernă (adoptată în 1866) și un Parlament bicameral (Senat și Adunarea Deputaților) inspirat de modelele democratice occidentale. Însă, în practică, **democrația era limitată se sistemul de vot censitar** – dreptul de vot aparținea doar unui segment restrâns (bărbați cu avere și educație), așa încât forul legislativ era dominat de **elita boierească și burgheză** în formare. În această perioadă regăsim două mari partide care se succed la putere și își

împart scena politică: Partidul Conservator (înființat în 1871) și Partidul Național-Liberal (1875)¹. Conservatorii reprezentau vechile familii boierești și marii proprietari funciari, pleddând pentru menținerea ordinii tradiționale, în timp ce liberalii, grupați în jurul energiceii dinastii Brătianu, promovau interesele burgheziei emergente, industrializarea și modernizarea statului. Una din modalitățile alese pentru a realiza stabilitatea guvernamentală a fost **rotativa guvernamentală** – alternanța la putere a celor două partide prin alegeri adesea *aranjate* – a devenit o practică obișnuită în timpul domniei Regelui Carol I, garantând o *stabilitate de fațadă*, chiar dacă uneori majoritățile parlamentare erau obținute prin **alegeri de operetă** (se glumea că rezultatul se cunoaște dinainte, cu „urna de vot” bine gestionată de prefecți în favoarea guvernului).

Deputații antebelici se remarcă prin oratorie aleasă, adesea formată pe băncile universităților occidentale. **Discursurile** din Parlament deveneau evenimente mondene, relatate pe larg în gazete. Un moment definitoriu, cu valoare de simbol național, l-a constituit declarația independenței la 9/21 mai 1877: în Adunarea Deputaților, Mihail Kogălniceanu – ministrul de Externe al vremii – a rostit cuvintele istorice „*suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare*”², proclamând ruptura totală de Imperiul Otoman. Sala a izbucnit în ovații entuziaste, iar a doua zi principele Carol a promulgat proclamația. Parlamentul României devenea astfel

locul nașterii statului independent român. Ironia sorții a făcut însă ca independența să fie câștigată pe câmpul de luptă alături de **Imperiul Rus** (aliatul de conjunctură), detaliu asupra căruia Kogălniceanu a trecut diplomatic cu vederea în discursul său, mai ales că rușii vor lua sudul Basarabiei (redobândit în 1856) în contrapartidă cu Dobrogea, care va fi revendicată de tânăra Românie (mai puțin sudul Dobrogei – *Cadrilaterul* – pe care tot rușii au insistat să rămână la bulgari, e adevărat doar până în 1913).

Atmosfera **vie** a dezbatelor parlamentare antebelice nu a scăpat de spiritul critic al contemporanilor. Marele dramaturg Ion Luca Caragiale, fin observator al moravurilor politice, a surprins în comediiile sale esența a ceea ce se petrecea uneori în culisele puterii. În celebra piesă *O scrisoare pierdută* (1884), inspirată de campaniile electorale ale vremii, personajul Farfuridi rostește o replică devenită proverbială, emblematică pentru **ipocrizia politicianilor** de atunci: „*Trădare să fie, dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi!*”³. Aluzia satirică la aranjamentele de culise și trădările mascate ale „oamenilor de bine” din Parlament era pe deplin înțeleasă de publicul vremii.

Parlamentul antebelic a avut parte și de **momente tensionate**, mai ales când marile probleme sociale băteau la ușă. Un episod dramatic a fost Războala țărănească din 1907, când țărani săraci, exploatați de arendași, s-au ridicat la luptă. Revolta, reprimată sângeros de armată, a zguduit

conștiințele epocii: peste zece mii de țărani au fost uciși, conform unor estimări ale istoricilor. În Parlament, opoziția a cerut socoteală guvernului conservator pentru această tragedie, iar regele Carol I – îngrijorat de proporțiile violențelor și de reacțiile internaționale – i-a *invitat ferm* pe conservatori să cedeze puterea liberalilor lui Dimitrie Sturdza pentru a reinstaura ordinea. Se spune că la deschiderea sesiunii legislative de după răzcoală, Carol I ar fi fost atât de marcat încât a cerut parlamentarilor „**să treacă la ordinea de zi**” fără să insiste asupra subiectului, semn al disconfortului monarhului față de discuțiile pe tema țărănimii. Fără îndoială, **liniștea aparentă** a Camerei nu putea ascunde fisurile tot mai mari dintre clasa politică și marea masă a populației majoritar rurală, lipsită de reprezentare.

În ansamblu, perioada antebelică ne înfățișează un **parlament elitist**, dominat de figuri cu cilindru și redingotă, care uneori erau **rupte de realitățile sociale** de la sate. Ședințele se desfășurau cu solemnitate, după ritualuri împrumutate de la Westminster: discursul Tronului la început de sesiune, dezbateri procedurale elevate, dueluri verbale între oratori de clasă. Dar sub această fațadă de politețe aristocratică mocneau *pasiuni partizane și interese de grup*, pe care pamfletele și caricaturile vremii le surprindeau cu umor. Primii 40 de ani de parlamentarism românesc modern s-au încheiat brusc odată cu izbucnirea Primului Război Mondial în 1914. Mulți parlamentari

au plecat pe front sau în refugiu la Iași (în 1916–1917, când Bucureștiul a fost ocupat de inamic), iar forul legislativ și-a întrerupt activitatea normală, pregătindu-se fără să știe pentru **marea schimbare** ce avea să vină: votul universal și *România Mare*⁴.

Parlamentarismul interbelic (1918-1938): între exuberanța democratică și umbrele extremismului

În toamna lui 1918, la capătul războiului mondial, România se înfățișa radical schimbată: **Marea Unire** adusese alături de Vechiul Regat provinciile istorice Basarabia, Bucovina și Transilvania, dublând teritoriul și populația țării. O societate nouă, mult mai complexă, își cerea dreptul la reprezentare. Clasa politică a răspuns provocării adoptând de urgență în 1918 o lege electorală care introducea **votul universal masculin**, renunțând la vechiul sistem censitar.

După Marea Unire din 1918, România a integrat noile provincii prin reforme semnificative. Primul Parlament al României Mari, ales pe baza votului universal masculin în 1919, a fost marcat de tensiuni politice între regiunile nou unite și de pluralismul politic intens. Primul Parlament al României Mari (1919)⁵ a reprezentat un pas semnificativ către democratizarea vieții politice, marcând transferul de la un sistem bazat pe vot censitar la votul universal (doar pentru bărbați). Acest mo-

ment a fost fundamental în consolidarea democrației reprezentative în România, cu un accent pe incluziunea socială și regională, dar și pe centralizarea puterii legislative”⁶.

Alegerile parlamentare din 1919 au deschis calea unor reforme semnificative în sfera politică, economică și administrativă, cum ar fi introducerea votului universal și reforma agrară, care au avut un impact considerabil asupra mentalității colective și au încurajat implicarea cetățenilor în viața politică. Pluralismul politic s-a intensificat considerabil. Între cele două războaie mondiale, această perioadă a fost caracterizată de evenimente de stabilitate politică, dar și de instabilitate. În această perioadă, au luat naștere și s-au afirmat noi doctrine politice, acoperind întregul spectru politic, de la stânga radicală la dreapta extremă, în timp ce anumite partide tradiționale au dispărut din scena politică⁷.

Parlamentul a fost scena unor conflicte ideologice între conservatori, liberali și socialiști, în timp ce reformele agrare și instabilitatea politică au definit această perioadă⁸. Dintr-odată, baza electorală a Parlamentului s-a lărgit enorm: dacă înainte de 1914 un deputat era ales de câteva sute de boieri și burghezi din colegiul său, după reformă un deputat ajungea să reprezinte zeci de mii de cetățean⁹. Țărănimea – țăranul de rând care alcătuia ~80% din populație – a devenit principalul corp electoral, mutând centrul de greutate al politicii din saloanele urbane către **mahalalele orașelor și cătunele de**

la sate. Candidații au început să curete țara în campanii electorale efervescente, organizând mitinguri prin târguri și oboare, improvizând tribune în fața mulțimilor pestrițe de țărani, meseriași, intelectuali și comercianți. În anii 1919-1937, România Mare a organizat nu mai puțin de **zece scrutinuri parlamentare** – un adevărat exercițiu democratic maraton, mai ales dacă ne gândim că în toată perioada antebelică fusese nevoie de mai puține alegeri.

Noile condiții au adus o **pulverizare** a vieții politice. Au apărut numeroase partide și facțiuni, de la **mari alianțe naționale** până la grupuscule regionale sau ideologice. Dacă în Vechiul Regat de dinainte de 1918 jocul era dominat de două formațiuni, după Unire scena s-a diversificat: Partidul Național-Liberal (PNL) condus de **familia Brătianu** a rămas o forță majoră, dar a pierdut temporar alegerile din 1919 în fața **Partidului Țărănesc** și a unei coaliții conduse de Alexandru Vaida-Voevod. În anii '20 s-au făcut și desăcut guverne pe bandă rulantă. Conservatorii vechi, rămași fără bazin electoral după reforma agrară radicală din 1921, practic au dispărut de pe scena politică – ultimul guvern conservator pur (Alexandru Marghioman) pierzând puterea odată cu reintrarea României în război, iar la alegerile de după război abia au mai obținut câteva mandate. În schimb, a venit puternic din urmă **Partidul Țărănesc** (condus de Ion Mihalache, în Vechiul Regat) care s-a unit cu Partidul Național Român din

Transilvania (al lui Iuliu Maniu) formând **Partidul Național-Țărănesc (PNT)** în 1926¹⁰. PNT reprezenta milioanele de țărani mici proprietari și intelectuali ardeleni, având o bază socială mai largă decât liberalii. Alternanța la guvernare între PNL și PNT a marcat anii '20-'30: liberalii au guvernat ferm 1922-1928 sub Ion I.C. Brătianu, apoi țărăniștii au venit la putere în 1928 odată cu căderea dinastiei Brătianu și au promis „*era nouă*” – un vast program de reforme care însă a dezamăgit foarte repede. De altfel, nici un partid nu a reușit să se mențină la putere pe toată durata mandatului de 4 ani – succesiunea guvernelor era adesea dictată de intrigi de palat și de jocuri de culise, în ciuda votului popular¹¹.

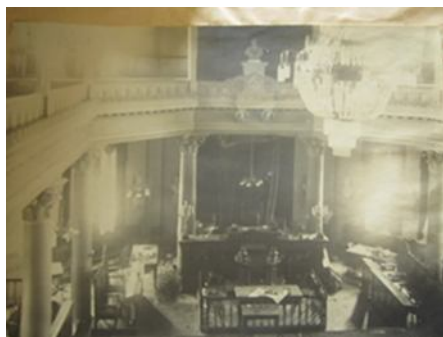
Atmosfera parlamentară interbelică era de o eferescență nemaivăzută în România. În noua **Adunare a Deputaților** din 1919 au intrat figuri diverse: profesori ardeleni, avocați basarabeni, preoți bucovineni, ba chiar și simpli țărani deveniți deputați (unii prezentându-se ostentativ în costum popular, ca simbol al noii ere democratice). Forfota din sala Parlamentului României (aflată în actualul Palat Patriarhal din București) reflecta frământările unei societăți în fierbere. Tribuna a fost martora unor discursuri strălucite – de pildă **Nicolae Iorga**, ales deputat de Iași, a electrizat națiunea în momente critice. Memorabil rămâne *discursul lui Iorga din decembrie 1916*, rostit la Iași în fața Parlamentului refugiat și a guvernului Brătianu, când țara era aproape îngenunchată de invazia

germană. Iorga, cu spiritul lui inegalabil, a chemat atunci la rezistență cu vorbe de foc, ridicând moralul unui popor aflat la pământ. Discursul a fost atât de puternic încât a fost imediat tipărit și trimis în tranșee soldaților, fiind considerat „un manifest extraordinar care îndemna la rezistență, luptă și iubire de țară... Cu greu se poate întâlni un discurs la fel de motivant”¹². România a rezistat, și peste doar doi ani parlamentarii aveau să legifereze România Mare.

Totuși, **umbra violenței** și a extremismului a planat și ea peste viața parlamentară interbelică. În entuziasmul democratizării, în legislativ au pătruns nu doar democrat-liberalii și țărăniștii moderați, ci și exponenți ai extremelor. La stânga, mica facțiune comunistă (transformată din vechiul Partid Socialist) a intrat în conflict direct cu statul – culminând cu **aten-tatul cu bombă din Senat din 8**

decembrie 1920. În acea zi fatidică, un grup terorist de extremă stângă condus de anarhistul Max Goldstein a plasat o bombă artizanală în plenul Senatului României, în încercarea de a declanșa haosul revoluționar. Explozia a zguduit clădirea și a ucis pe loc trei demnitari – ministrul Justiției, Dimitrie Greceanu, și doi senatori, episcopul Demetriu Radu și Spirea Gheorghiu – rănind grav alte câteva persoane¹³. A fost primul act terorist din istoria parlamentarismului românesc, un șoc care a îndoliat țara și a dus la interzicerea comuniștilor. *Sala Senatului după atentatul cu bombă din 8 decembrie 1920, primul act terorist din istoria Parlamentului României.*

*Banca prezidiului și scaunele demnitarilor au fost distruse de explozie, trei persoane pierzându-și viața în atac*¹⁴.

La extrema dreaptă, către sfârșitul perioadei interbelice, mișcarea Legionară (Garda de Fier) și alte grupări ultranaționaliste au reușit și ele să trimită câțiva reprezentanți în Parlament, transformând uneori ședințele

în **scene de confruntare ideologică** aprinsă. Deputații legionari, cunoscuți pentru disciplina lor paramilitară, asistau îmbrăcați în cămăși verzi la lucrări și întrerupeau cu invective xenofobe sau religioase discursurile

adversarilor. Celebru a rămas un schimb de replici din 1936, când profesorul **Nicolae Iorga** – pe atunci senator neafiliat, dar mare moralist al națiunii – a criticat dur extremismul legionar, iar Corneliu Zelea Codreanu (liderul Gărzii de Fier, deși el personal nu era deputat în acel moment) i-a replicat cu insulte în presă, escaladând conflictul. Atmosfera din Parlament devenise atât de tensionată încât unii parlamentari veneau **înarmați**. Se vehiculează că însuși premierul liberal Gheorghe Tătărașcu purta un pistol ascuns la ședințe, de teamă să nu fie ținta vreunui atentat legionar – semn al timpuri lor tulburi.

În pofida acestor turbulențe, perioada interbelică rămâne vârsta de aur a **democrației parlamentare românești**. Parlamentul de atunci a dat țării Constituția din 1923 și legi fundamentale (reforma agrară, legea învățământului, organizarea administrativă etc.), și a funcționat ca un forum real de dezbatere asupra marilor probleme ale națiunii¹⁵. Tribuna parlamentară era respectată, iar marii oameni de stat – **Ion I.C. Brătianu, Iuliu Maniu, Nicolae Iorga, Octavian Goga, Take Ionescu** și mulți alții – străluceau prin replici memorabile și inteligență politică. Presa liberă însoțea critic fiecare discurs și fiecare lege, semn că opinia publică devenise parte a jocului.

Sfârșitul acestei epoci efervescente a venit însă brusc în 1938, când regele Carol al II-lea, obosit de haosul partidelor și tentat de modelul autoritar european, a dizolvat Parlamentul și a instaurat propria dictatură

regală. Constituția carlistă din 1938 a suspendat partidele politice și a transformat Parlamentul într-un organ decorativ, cu **un singur partid admis** (Frontul Renașterii Naționale) și reprezentare corporatistă. Se stingea astfel, temporar, lumina democrației parlamentare, sub amenințarea cumplită a unui nou război mondial la orizont.

Parlamentul în regimul comunist (1947-1989): unanimitate, propagandă și tăcere asurzitoare

În mod paradoxal, cea mai grandioasă clădire ridicată vreodată în România pentru a găzdui un legislativ – actualul Palat al Parlamentului, colosul de marmură din Dealul Spirii – a fost construită în anii '80, când **Parlamentul devenise o simplă marionetă**. Regimul comunist instalat după Al Doilea Război Mondial a păstrat aparența de parlament (numit pompos **Marea Adunare Națională, MAN**), însă în fapt întreaga putere legislativă era subordonată Partidului Comunist.

Alegerile organizate la 28 martie 1948 pentru Marea Adunare Națională au fost primele din istoria României în care femeile au avut drept de vot și de a fi alese – o schimbare majoră față de epoca anterioară. În mod ironic, accesul femeilor pe băncile Parlamentului (inclusiv figuri marcante ca Ana Pauker) s-a făcut odată cu pierderea oricărei reali puteri a forului legislativ. Marea Adunare Națională era un parlament

doar cu numele, ales pe liste unice controlate de comuniști și validat cu scoruri absurde de 98-99% din voturi. Deputații nu reprezentau cu adevărat poporul, ci erau desemnați de partid dintre „oamenii muncii”: muncitori fruntași, țărani cooperatiști, activiști, alături de câțiva intelectuali obedienți regimului. Ședințele Marii Adunări Naționale aveau loc de câteva ori pe an, de regulă câteva zile, în care se votau *în unanimitate* legile propuse de guvernul partidului unic. **Dezbateri reale nu existau** – orice lege era aprobată aproape automat, de cele mai multe ori prin ridicarea mâinii la comandă.

Imaginea claselor din Parlamentul comunist contrasta puternic cu tumultul interbelic: *liniște*, docilitate și aprobări entuziaste ale politicilor trasate de conducerea superioară. Deputații se ridicau în picioare și aplaudau îndelung atunci când liderul suprem, Gheorghe Gheorghiu-Dej sau mai târziu Nicolae Ceaușescu, ținea un discurs. În analele acelor vremuri nu s-a înregistrat **nicio opoziție** – nicio luare de cuvânt critică, nicio amendare substanțială a unui proiect de lege. E adevărat că din când în când mai apărea o vociferare, dar tot aprobatoare, fără efect real. Dacă un antebelic ca Take Ionescu spunea odinioară că „*parlamentul e forul națiunii, unde se ciocnesc idei*”, în comunism parlamentul devenise un fel de *teatru cu actori disciplinați*. Singurele manifestări mai aparte erau cele coregrafice: votări în picioare cu „*Mâinile sus!*”, urale dirijate – de exemplu, la alegerea lui Ceaușescu

ca președinte al Republicii în 1974, toți deputații MAN s-au ridicat aclamând frenetic, într-o atmosferă demnă de **teatrul absurd**.

Totuși, au existat și în această perioadă **momente simbolice** în Parlament, deși regizate. Spre exemplu, la 1965, Marea Adunare Națională a adoptat cu pompă noua Constituție a Republicii Socialiste România, marcând ascensiunea lui Ceaușescu. La tribună, Ceaușescu a proclamat suveranitatea deplină față de Moscova, înscriind în Constituție prevederi menite să sublinieze independența față de tutela sovietică. Deputații au ovaționat pasaje întregi din discurs, iar presa a titrat entuziast că „*întregul popor, prin reprezentanții săi, susține linia partidului*”. Un alt episod notabil a fost în august 1968, când Ceaușescu a convocat o ședință extraordinară a MAN în care a condamnat invazia Uniunii Sovietice în Cehoslovacia. De această dată, reacția a fost autentică: mulți deputați (creând un precedent, continuat și după 1989), luând pentru prima dată cuvântul liber, au elogiat curajul liderului de a se opune Moscovei, iar populația a primit mesajul cu un entuziasm real. Preț de câteva luni, Parlamentul părea să capete un rol **patriotic**, de afirmare națională, nu doar decorativ.

Dar astfel de momente au fost rarissime. În marea majoritate a timpului, Marea Adunare Națională a funcționat ca un **serviciu de protocol** al PCR. Legile – fie că era vorba de naționalizări, de bugete cincinale sau de schimbarea denumirii țării – erau

votate fără obiecții. În comisii, discuțiile se reduceau la citirea rapoartelor. Din când în când, câte un activist mai zelos ținea un scurt laudatio despre *realizările mărețe* în circumscripția lui, urmat invariabil de ropote de aplauze. **Anecdotele** epocii spun că unii deputați adormeau în bănci de plictiseală, trezindu-se doar când tovarășii de lângă îi împungeau să ridice mâna la vot (atitudini continuate și după 1990 cu cunoscuți parlamentari actuali). Ședințele erau atât de formale încât durau uneori doar câteva ore, timp în care se „dezbăteau” și se adoptau zeci de legi. O notă umoristică amară: stenogramele acelor ani consemnează uneori intervenții de tipul „*Vă rugăm, tovarăși, votați mai repede, să nu răcim sala!*”, semn că până și obedientul prezidiu voia să termine *sceneta democratică* cât mai iute.

Pe plan **ideologic și social**, profilul parlamentarului comunist contrasta total cu cel interbelic. În locul intelectualilor cu opinie proprie și al politicianilor versați, în bănci stăteau muncitori, țărani cooperatiști și cadre de partid. Media de educație scăzuse (mulți aleși aveau doar studii medii sau *școala de partid*), deși regimul se lăuda că în felul acesta „*oamenii simpli*” conduc țara. Femeile erau prezente în număr fără precedent – într-adevăr un progres față de epocile anterioare – însă ele nu depășeau rolul de **figuranți politici**, aliniați la disciplina impusă. Practic, Parlamentul devenise un *organ de transmisie* al deciziilor luate în altă parte (în Biroul Politic al PCR).

Această realitate era limpede pentru toată lumea, mai ales că la nivelul opiniei publice se considera că „deputații” din Marea Adunare Națională nu reprezentau nici o importanță la nivel politic decizional. O glumă din anii '80 spunea că dacă s-ar reuni toți deputații într-o ședință în care Ceaușescu ar citi Pagini Auri în loc de raportul de activitate, tot s-ar vota în unanimitate aprobarea raportului.

În decembrie 1989, regimul comunist s-a prăbușit. Ultima sesiune a Marii Adunări Naționale, din 1989, a avut loc cu doar câteva zile înainte ca soții Ceaușescu să fie răsturnați. Se spune că Nicolae Ceaușescu intenționa să mai convoace MAN în ianuarie 1990 pentru a-l felicita pentru „realegerea” sa în fruntea partidului; istoria a decis altfel.

Parlamentul post-decembrist (1990-2025): democrație originală, tranziție și spectacol politic

Revoluția din 1989 a redat României libertatea și, implicit, **un parlament veritabil**, cu pluralism politic și dezbateri libere. Anii '90 au fost un timp al **entuziasmului democratic**, dar și al haosului controlat, cu o „*democrație originală*” (cum o numea chiar președintele Ion Iliescu) ce purta încă multe reminiscențe ale vechiului regim. Primul for legislativ liber ales după căderea comunismului – cunoscut ca **CPUN** (Consiliul Provizoriu de Uniune Națională) și apoi Adunarea Constituantă din 1990-1991 – a reunit laolaltă figuri extrem

de eterogene: foști demnitari comuniști convertiți la noua orânduire (membri ai FSN), disidenți anticomuniști întorși din exil, intelectuali și profesori proveniti din celebra **Piață a Universității**, precum și reprezentanți ai minorităților. La început, discursurile erau pline de retorică despre *noile libertăți*. Curând însă, forul a devenit scena unor **bătălii politice crâncene** între majoritarii FSN și opoziția istorică renăscută (PNT-CD, PNL, PSDR etc.).

Departate de unanimitatea anostă a Marii Adunări Naționale, Parlamentul anilor '90 a cunoscut din nou **vibrația conflictului** și chiar derapaje de limbaj sau comportament. Memorabil este episodul din 1991, în timpul adoptării noii Constituții, când liderul opoziției, **Corneliu Coposu** (senator PNT-CD), a fost huiduit de majoritatea FSN în momentul în care a încercat să aducă un omagiu Regelui Mihai. În semn de protest față de atitudinea ostilă, opoziția a părăsit sala – redând astfel scena bine-cunoscută a *boicotului parlamentar*, practică și în interbelic. Ședințele erau transmise la televizor și milioane de cetățeni urmăreau fascinați spectacolul noii democrații, în care aleșii poporului își aruncau replici tăioase, uneori amuzante, alteori scandaloase. Președintele de ședință de atunci, **Dan Marțian** (FSN), a rămas în folclorul politic pentru replicile sale colorate către opoziție – adresându-se unui deputat agitat cu „*Bei niște apă, domnule, și calmează-te!*”, sau confundând termeni în mod comic (celebra scenă în care

nu a înțeles cuvântul „gâde” dintr-un citat, întrebând mirat: „*Cine-i găina?*”) ¹⁶. Astfel de momente, deopotrivă hilare și simptomatice, marcau **procesul dificil de readucere a democției și logicii în deliberările parlamentare** după decenii de monolog.

Anii 1992–2004 au însemnat consolidarea **bicameralismului** (Senat și Camera Deputaților) și alternanța la putere între stânga post-comunistă (PDSR / PSD) și coalițiile de centru-dreapta (Convenția Democratică și aliații). Parlamentul și-a recâștigat rolul central în arhitectura statului, legiferând reformele economiei de piață și ale statului de drept. Totodată, a devenit un spațiu al **pasiunilor politice intense** și uneori al exagerărilor. În 1994, de pildă, opoziția a inițiat prima moțiune de cenzură post-'89, prilej cu care retorica din plen a atins cote incendiare – într-un discurs, un parlamentar al puterii a comparat gestul opoziției cu „*o lovitură de stat lașă*”, stârnind rumoare. Parlamentarii români, deși redeveniseră *aleșii poporului*, nu se bucurau de o imagine prea bună în ochii publicului: **traseismul politic** (fenomenul aleșilor care schimbă partidul pentru avantaje) a apărut încă din legislaturile anilor '90, amintind într-un fel de *Farfuridi* al lui Caragiale.

Pe măsură ce democrația s-a maturizat, **scandalurile și momentele ironice** s-au ținut lanț. Parlamentul a fost scena unora dintre cele mai aprinse confruntări politice post-decembriste, multe transmise live la TV. Cine nu-și amintește de Corneliu Vadim Tudor, tribunul naționalist,

înșirând invective la adresa puterii de la tribuna Senatului la începutul anilor 2000, în timp ce colegii încercau să-l reducă la tăcere? Sau de momentul hazliu din 2001, când un deputat și-a scos **pantoful** și l-a trântit de pupitru în semn de protest (imitând gestul lui Hrușciiov de la ONU) – spre stupefacția asistenței? Un alt episod pitoresc: în 2015, în toiul dezbaterilor despre legea bugetului, un parlamentar al opoziției a venit la microfon cu o pâine uriașă pe care a înălțat-o teatral, acuzând puterea că „*lasă poporul fără pâine*”. Gestul, deși populist, a făcut deliciul presei.

După 2016, odată cu intrarea în Parlament a unor noi formațiuni antisistem (precum Uniunea Salvați România – USR, și mai târziu AUR), **spectacolul parlamentar** s-a amplificat. Noii veniți au adus un stil de protest inedit: ocuparea tribunei cu pancarte și lozinci. În 2017, deputații USR au blocat efectiv lucrările Camerei Deputaților afișând pe coli mari cuvântul „**HOȚII**” în direcția coaliției de guvernare, în semn de protest față de modificările controversate la legile justiției. Puterea a reacționat prin sancționarea protestatarilor, dar imaginile cu tinerii parlamentari lipiți de tribuna Parlamentului, ținând pancarte și strigând „**Rușine să vă fie!**”, au făcut înconjurul internetului, spre deliciul publicului.

Unul dintre cele mai **tensionate episoade recente** rămâne cel din februarie 2022, când liderul AUR, partid radical, George Simion, a urcat

la tribună în timpul discursului ministrului Energiei, Virgil Popescu, și l-a apucat de guler strigându-i repetat în față „*Hoțule! Hoțule!*”. Incidentul a degenerat aproape într-o bătaie, fiind nevoie de intervenția chestorilor pentru a-i despărți pe cei doi, iar ședința a fost suspendată de urgență¹⁷. Asemenea scene – de neimaginat în alte parlamente europene – arată că, pe alocuri, politica dâmbovițeană nu duce lipsă de **temperament balcanico-central-est european**. Dacă în 1900 deputații își trimiteau **cartonașe elegante** pentru duel, în 2022 s-au trimis direct pumni (fie și virtuali) în transmisiune live.

În anii 2020–2025, Parlamentul României reflectă o societate pluralistă, cu plusurile și minusurile sale. Avem mai multe femei deputat și senator ca niciodată (totuși încă sub 20% din total), avem tineri tehnocrați formați în Occident care se ciocnesc cu veterani *școliți la școala vieții* în vechiul sistem, avem voci progresiste și voci conservatoare, moderate sau extremiste, care se confruntă liber. **Polarizarea politică** este adesea la cote înalte, iar compromisul – esența parlamentarismului – se lasă greu atins. Cu toate acestea, Parlamentul post-decembrist a reușit performanțe notabile: a legiferat integrarea în NATO și UE, a modernizat cadrul legislativ economic și penal (uneori forțat de stradă sau de partenerii externi, e drept) și a menținut, cu hopuri, dar robust, principiul **separației puterilor**.

Pe de altă parte, **încrederea publicului** în această instituție a rămas

scăzută. Dacă în 2012 doar 15% dintre români declarau că știu cum funcționează¹⁸, în 2022 sondajele arătau că abia *1 din 10 români mai are încredere* în Parlament, partide sau Guvern. Absenteismul la vot a atins recorduri negative – la alegerile din decembrie 2020 prezența a fost de doar 33%¹⁹, ceea ce ridică semne de întrebare despre gradul de reprezentativitate al actualilor aleși. Problema **corupției** a afectat serios prestigiul forului legislativ: de-a lungul anilor, numeroși parlamentari au fost anchetati sau condamnați pentru luare de mită, trafic de influență sau alte infracțiuni, alimentând percepția publicului că „**aleșii își văd de ale lor, nu de ale noastre**”.

Și totuși, în momente cruciale, Parlamentul post-decembrist a dat dovadă că poate acționa unitar și matur. De pildă, în martie 2020, la debutul crizei COVID-19, toate partidele au votat aproape în unanimitate starea de urgență națională, punând siguranța publică mai presus de disputele politice. Iar în februarie 2022, imediat după invazia rusă în Ucraina, Parlamentul României – cu un trecut istoric atât de sensibil la vecinul de la Răsărit – a adoptat declarații ferme de condamnare a agresiunii și de susținere a refugiaților ucraineni, arătând lumii o voce românească **unită** în fața amenințării. Astfel de momente demonstrează că, dincolo de gâlceavă, în clipe de răscruce, parlamentarismul românesc poate încerca să fie un **factor de coeziune națională**.

Profilul parlamentarului român: de la boierul orator la politicianul digital

O privire atentă asupra celor patru etape ne dezvăluie cum s-a transformat **profilul ideologic și social** al parlamentarului român de-a lungul generațiilor și ce partide dominante au marcat fiecare epocă:

- **Antebelic (1877-1914):** Parlamentarul tipic era un **aristocrat luminat sau burghez educat**, adesea mare proprietar sau intelectual (avocat, profesor). Ideologic, axa era conservatori vs. liberali. Conservatorii (figuri ca Lascăr Catargiu, P.P. Carp) susțineau tradiția, proprietatea funciară și o apropiere de Germania; liberalii (I.C. Brătianu, C.A. Rosetti) promovau modernizarea economică, protecționismul național și alianța cu Franța. Ambii însă formau o **oligarhie** subțire, unită prin interese de clasă. Discursul era elegant, presărat cu citate din latină sau franceză; *onorabilitatea* conta mult – un parlament arăta ca un club select. Parlamentarii se recrutau dintr-un cerc îngust de familie; nepotismul era la el acasă (frați, fii, cumnați ai marilor lideri ocupau fotolii în ambele Camere). Publicul larg îi privea cu un amestec de admirație și suspiciune – îi vedea drept „**boieri de la București**”, deconectați de necazurile țaranilor.
- **Interbelic (1918-1938):** După 1918, profilul devine mult mai **divers**. În Parlament apar **țăranul**

politic (Ion Mihalache, învățător de țară ajuns ministru), **intelectualul ardelean** (Iuliu Maniu, modest ca stil de viață, dar ferm ca principii), **industriașul modernizat** (industriașii liberali, gen Vintilă Brătianu) și chiar reprezentanți ai **minorităților etnice** (evrei, sași, maghiari aveau deputați în grupurile lor). Partidele dominante au fost PNL (doctrină liberală clasică, *prin noi înșine* – dezvoltare autohtonă²⁰) și PNT (doctrină țărănistă, creștin-democrată avant la lettre, cu ideea „*porților deschise*” economic dar și cu un ușor oportunism ideologic²¹). Lor li s-au adăugat în anii '30 partide populiste: **Partidul Poporului** al generalului Averescu (care a sedus pentru scurt timp masele după Primul Război Mondial), **Legiunea Arhanghelului Mihail** (Garda de Fier) pe extrema dreaptă și un mic **Partid Comunist** proscris pe extrema stângă. Parlamentarul interbelic tipic purta costum simplu, adesea melon, și vorbea mult în circumscripție ca să-și mențină legătura cu electoratul – „*domnul deputat*” devenise o figură cunoscută la nivel local. Ideologic, era perioada marilor **încercări doctrinare**: se discutau în Parlament idei de protecție socială (munca de 8 ore, asigurări sociale), se confruntau viziuni economice (liberalii naționaliști vs. țărăniști internaționaliști). În linii mari însă, clasa politică interbelică împărțea un atașament față de **valorile**

democratice occidentale, până când aceste valori au fost erodate de crize.

- **Comunismul (1947-1989)**: Aici profilul se inversează radical. Deputatul nu mai este un **ales**, ci un „*nominalizat*” de partid. Originea socială devine criteriu principal: se preferau muncitori „cu origine sănătoasă” (strungari, mineri eroi ai muncii) sau țărani colectivști fruntași, evidențiați la întrecerea socialistă. **Intelectualii autentici** erau aproape absenți sau prezenți doar ca figuranți obedienți (ex: un scriitor proletcultist, un actor cu rol propagandistic). Ideologic, toți deputații trebuiau să adere la **marxism-leninism** și la programul partidului unic. Nu exista pluralism real – doar organizații satelit (sindicate comuniste, organizații de tineret, de femei etc.) care trimiteau și ele membri în MAN, dar toți făceau parte din frontul unic al PCR. Parlamentarul comunist tipic era îmbrăcat în costum cenușiu sau rochie modestă, primea indicații înainte de ședințe despre ce și cum să voteze. **Disciplina de partid** era absolută – orice abatere ar fi însemnat excluderea și poate chiar închisoarea. Un caz rar, Constantin Pîrvulescu, veteran comunist, a criticat public cultul personalității al lui Ceaușescu la un congres PCR din 1979 – evident, nu într-o ședință a MAN, acolo a fost imposibil. Consecința: a fost imediat eliminat din structuri. Așadar, profilul ideolo-

gie era monocolor, iar cel social era unul al **oamenilor simpli controlați de activiști**, total opus epocii de dinainte.

- **Post-decembrist (1990-2025):** În prezent, diversitatea e cuvântul-cheie. Parlamentarul român poate fi **fost revoluționar** sau fost nomenclurist, poate fi un tânăr absolvent de Harvard sau un lider local de partid fără studii solide, poate fi un om de afaceri prosper sau un ONG-ist idealist. Social, avem atât „**baroni locali**” ajunși senatori (cu averi considerabile și influență în teritoriu), cât și **activiști de mediu ori jurnaliști deveniți deputați** pentru a combate vechea clasă politică. Partidele dominante au alternat: în prima decadă, FSN și succesorii (FDSN/PDSR – stânga social-democrată cu origini comuniste) au dominat, contrabalansați de partidele istorice renăscute (PNL, PNL-CD – dreapta liberal-conservatoare, creștin-democrată). Din 2000 încoace, scena a fost marcată de **PSD** (moștenitorul stângii feseniste) vs. **alianțe de centru-dreapta** (inițial Alianța DA (PNL+PD/PDL), USL(PNL-PC-PSD), ACL (PNL-PDL) și altele). În ultimii ani, au apărut și **forțe noi**: USR (centru reformist, pro-european) și AUR (naționalist, eurosceptic) – semn al reconfigurării peisajului ideologic, cu o polarizare mai accentuată pe teme identitare. Parlamentarul actual folosește adesea Facebook-ul și televiziunile ca să-și transmită mesaje,

lucru inimaginabil în trecut. Unii sunt extrem de vocali și prezenți mediatic (exemple: lideri AUR sau USR care transmit live din plen pe rețele sociale), alții continuă stilul **old-school**, negociind discret în culise și vorbind rar la tribună.

Din punct de vedere al **valorilor politice**, se remarcă o schimbare generațională: noile generații de parlamentari pun accent pe transparență, pe digitalizare, pe drepturile omului, în timp ce vechea gardă era focalizată pe tranziția economică și pe integrări euro-atlantice. În ambele tabere există, din păcate, și elementul **populist oportunist** – acel *Cațavencu* etern care poate fi regăsit fie că poartă sacou și cravată, fie că are tricou cu mesaj naționalist. Iar zicala lui Caragiale „*iubesc trădarea, dar urăsc pe trădători*” rămâne actuală sub altă formă: alianțe contra-naturii se fac și desfac în Parlamentul de azi aproape la fel de ușor ca acum un secol, iar traseiștii – noii trădători de partid – sunt priviți cu cinism de colegi și electorat.

Concluzii

Se poate spune că istoria parlamentarismului românesc este o poveste captivantă în sine – cu salturi de la lumina libertății la întunericul dictaturii și înapoi. Parlamentul, ca instituție, a supraviețuit monarhiei, războaielor mondiale, comunismului și multiplelor crize. A fost martorul în tăcere al unor decizii înfumurate luate în numele poporului fără acor-

dul său, dar și tribuna unde națiunea și-a strigat speranțele și durerile. Parlamentarii români – de la boierii junimiști la noii *influenceri* politici – au întrupat aspirațiile și contradicțiile fiecărei epoci. Astăzi, când privim înapoi, putem zâmbi văzând reflecția atâtor caractere caragialești printre aleșii noștri, dar și reflecta serios asupra drumului parcurs. **Democrația** în România a fost și rămâne un proces anevoios, uneori autoironic, alteori dramatic, însă per ansamblu progresul este incontestabil. Dacă Farfuridi, Cațavencu și Trahanache ar privi acum din lojă ședințele Parlamentului din 2025, ar avea destule motive să ridice din sprâncene – dar poate la final ar admite și ei, cu umor, că „*apele s-au mai limpezit*”. Parlamentul nostru nu e perfect, dar continuă să fie scena unde, cu bune și rele, se decide viitorul țării. Iar aceasta, vorba lui Kogălniceanu din 1877,

este însăși definiția **națiunii de sine stătătoare**.

Și cum istoria are obiceiul să se repete în forme noi, rămâne de văzut ce *acte* se vor mai juca pe scena parlamentară românească. Pentru moment, e limpede că Parlamentul României și parlamentarii săi sunt un **barometru al societății**: cu cât vom reuși ca societate să ne însănătoșim valorile, cu atât și forul legislativ își va ridica prestigiul. Până atunci, nu strică să privim critic dar și cu o urmă de ironie drumul sinuos al **democrației noastre originale**, având nădejdea că *vom fi iarăși ce-am fost și mai mult decât atât!* (ca să-i parafrăzăm pe Nicolae Iorga și pe străbunii săi)²² sau poate în cele din urmă vom asista la o resetare a întregii societăți, o schimbare radicală a tot ce știam noi până acum. Vom vedea în cursul anilor 2026-2027 cum va evolua parlamentarismul românesc și clasa politică actuală.

Note

- ¹ Dacian Vasincu, „Evoluție sau involuție parlamentară: O analiză comparativă între Parlamentul României de după Marea Unire și cel contemporan”, *Polis. Revistă de Științe Politice*, 7, nr. 3 (25), serie nouă (iunie-august 2019), pp. 25-35, <https://revistapolis.ro/evolutie-sau-involutie-parlamentara-analiza-comparativa-a-parlamentului-romaniei-dupa-marea-unire-si-a-celui-actual/>, (accesat 30.10.2025).
- ² „Declarația de Independență a României, (9-10 mai 1877)”, <https://historia.ro/sectiune/general/de-claratia-de-independenta-a-romaniei->

9-10-mai-635039.html, (accesat 28.12.2025),, 21 mai 1877: Mihail Kogălniceanu a proclamat în Parlament INDEPENDENȚA ROMÂNIEI”, 21 mai 2024, <https://www.voceanationala.ro/21-mai-1877-mihail-kogalniceanu-a-proclamat-in-parlament-independenta-romaniei/>.

- ³ Ștefan Borcea, „De unde vine faimoasa expresie „îmi place trădarea, dar urăsc pe trădători”. Contextul istoric în care a fost folosită”, *adevarul.ro*, <https://adevarul.ro/stiri-locale/focsani/de-unde-vine-faimoasa-expresie-imi-place-182504-2.html#:~:text=Replica%20spune%20a%C>

- 5%9Fa%3A%20,Salutare%2C%20salutare%2C%20stimabile.
- 4 Dacian Vasincu, „Evoluție sau involuție parlamentară. Analiză comparativă a Parlamentului României după Marea Unire și a celui actual”, *Polis: Revistă de Științe Politice*, 7, nr. 3 (25), *op.cit.*
 - 5 Gabriel Dolinschi, „Reformă și consolidare statală sub presiunea urgențelor”, în Ioana Drăgulin (coord.), *Constituții și regimuri politice din statele europene în secolele XIX-XX*, Editura Muzeul Național Cotroceni, București, 2023, pp.104-105.
 - 6 Dacian Vasincu, „Evoluție sau involuție parlamentară. Analiză comparativă a Parlamentului României după Marea Unire și a celui actual”, *op.cit.*
 - 7 Ibidem.
 - 8 Tom Gallagher, *Romania and the European Union: How the Weak Vanquished the Strong*, Manchester University Press, Manchester, 2009, pp.77-96.
 - 9 <https://ioanscurtu.ro/democratia-romaneasca-in-perioada-interbelica-1918-1938/#:~:text=match%20at%20L190%20social,1929%2C%201936%2C%20legile%20economice%20din,> (accesat 27.12.2025).
 - 10 „Partide Politice in Perioada Interbelica - Partidul Național-Liberal”, *eRepublik*, 2014, (accesat 3.08. 2025, <https://www.erepublik.com/en/article/2451775>).
 - 11 Ioan Scurtu, *Democrația românească în perioada interbelică (1918–1938)*, *op.cit.*
 - 12 Cosmin Pătrașcu Zamfirache, „Cel mai puternic discurs din istoria României. Cum a mobilizat Nicolae Iorga o întreagă țară îngenuncheată în 1916”, 03.12.2016, adevarul.ro, <https://adevarul.ro/stiri-locale/botosani/cel-mai-puternic-discurs-din-istoria-romaniei-cum-1751778.html#:~:text=Efectul%20a%20fost%20unul%20ului%20manif%20extraordinar%20care%20%C3%AEndemna%201a,> (accesat 27.12. 2025).
 - 13 Sabina Ghiorghe, „Povestea „monstrului cu cârlig”. Primul terorist român care a montat o bombă cu ceas la Senat”, *Historia*, <https://historia.ro/sectiune/general/povestea-monstrului-cu-carlig-primul-terorist-226720-8.html#:~:text=cu-%20bombe%20artizanale,Rom%C3%A2niei%20din%208%20decembrie%201920,> (accesat 27.12.2025).
 - 14 Ibidem, p.10.
 - 15 <https://ioanscurtu.ro/democratia-romaneasca-in-perioada-interbelica-1918-1938/#:~:text=match%20at%20L190%20social,1929%2C%201936%2C%20legile%20economice%20din.>
 - 16 Stenogramele Parlamentului României (ședințe 1990–2022) (www.cdep.ro).
 - 17 Ciprian Zâmța, „George Simion l-a luat de gât pe ministrul Energiei”, *Politica media*, <https://www.politicmedia.ro/video-scanandal-in-parlament-george-simion-l-a-luat-de-gat-pe-ministrul-energiei/>, (accesat 27.12.2025).
 - 18 D. Vasincu „România în criză instituțională, la granița între pandemie și război – analiză diagnostic a actorilor politici instituționali în perioada 2021–2022”, *Punctul Critic*, nr. 3-4 (41-42) 2022: Criza – cuvântul de ordine al resetării „normalității”. Agricultura românească – eterna cenușăreasă, ed. Fundația Culturală Ideea Europeană, pp. 50-55.
 - 19 https://www.romaniatv.net/cat-de-mult-a-scazut-interesul-romanilor-pentru-alegeri-si-increderea-in-clasa-politica_analiza_7514336.html#:~:t-

ext=mai%20mul%C8%9Bi%20rom
%C3%A2ni%20la%20vot%2C,ceau
%C8%99iste

²⁰ Ioan Scurtu, *Democrația românească în perioada interbelică (1918–1938)*, op. cit.

²¹ T. Oniga, „Scurt istoric al parlamentarismului românesc”, *Revista Fiat Justitia*, nr. 2, Universitatea

Dimitrie Cantemir, București, 2013, p. 74.

²² D. Vasincu, „Evoluție sau involuție decizională 2016-aprilie 2020 – Analiză diagnostic a profilului societății parlamentare românești și a mentalului socio-politic din ultima perioadă”, *Punctul critic*, nr. 1-2 (31-32), 2020, pp. 177-188.

Bibliografie

Documente

Stenogramele Parlamentului României (ședințe 1990–2022), www.cdep.ro.

Lucrări cu caracter general și special

GALLAGHER Tom, *Romania and the European Union: How the Weak Vanquished the Strong*, Manchester University Press, Manchester, 2009.

Articole și studii

DOLINSCHI, Gabriel „Reformă și consolidare statală sub presiunea urgențelor”, în Ioana Drăgulin (coord.), *Constituții și regimuri politice din statele europene în secolele XIX-XX*, Editura Muzeul Național Cotroceni, București, 2023, pp.104-105.

ONIGA, T., „Scurt istoric al parlamentarismului românesc”, *Revista Fiat Justitia*, nr. 2, Universitatea Dimitrie Cantemir, București, 2013, p.74.

VASINCU, Dacian, „România în criză instituțională, la granița între pandemie și război – analiză diagnostic a actorilor politici instituționali în perioada 2021 2022”, *Punctul Critic*, nr. 3-4 (41-42) 2022: Criza – cuvântul de ordine al resetării „normalității”. *Agricultura românească – eterna cenușareasă*, ed. Fundația Culturală Ideea Europeană, pp. 50-55.

IDEM, „Evoluție sau involuție decizională 2016-aprilie 2020 – Analiză dia-

gnostic a profilului societății parlamentare românești și a mentalului socio-politic din ultima perioadă”, *Punctul critic*, nr. 1-2 (31-32), 2020, pp.177-188.

IDEM, „Evoluție sau involuție parlamentară: O analiză comparativă între Parlamentul României de după Marea Unire și cel contemporan”, *Polis. Revista de Științe Politice*, 7, nr. 3 (25), serie nouă (iunie-august 2019), pp. 25–35.

Resurse online

BORCEA, Ștefan, Ștefan, „De vine faimoasa expresie „îmi place trădarea, dar urăsc pe trădători”. Contextul istoric în care a fost folosită”, *adevarul.ro*, [https://adevarul.ro/stiri-locale/focsani/de-unde-vine-faimoasa-expresie-imi-place1825042.html#:~:text=Replica%20spune%20a%C5%9Fa%3A%20,Salutare%2C%20salutare%2C%20stimabile](https://adevarul.ro/stiri-locale/focsani/de-unde-vine-faimoasa-expresie-imi-place1825042.html#:~:text=Replica%20spune%20a%C5%9Fa%3A%20,Salutare%2C%20salutare%2C%20stimabile.).

GHIORGHE, Sabina, „Povestea „monstrului cu cârlig”. Primul terorist român care a montat o bombă cu ceas la Senat”, *Historia*, [https://historia.ro/sectiune/general/povestea-monstrului-cu-carlig-primul-terorist-2267208.html#:~:text=cu%20bombe%20artizanal e,Rom%C3%A2niei%20din%208%20decembrie%201920](https://historia.ro/sectiune/general/povestea-monstrului-cu-carlig-primul-terorist-2267208.html#:~:text=cu%20bombe%20artizanal e,Rom%C3%A2niei%20din%208%20decembrie%201920.).

MIRON, Andi, „Cât de mult a scăzut interesul românilor pentru alegeri și în-

- crederea în clasa politică ANALIZĂ. Încrederea românilor în clasa politică a scăzut puternic, de la un scrutin electoral la altul. De asemenea, punctele procentuale au început să se mute de la marile partide către formațiunile din „noul val”, tendință din ce în ce mai vizibilă în Occident, dar și în țara noastră”, *România.tv.*, 3.06.2023, https://www.romaniatv.net/cat-de-mult-a-scazut-interesul-romanilor-pentru-alegeri-si-increderea-in-clasa-politica-analiza_7514336.html.
- „Partide Politice in Perioada Interbelica - Partidul Național-Liberal”, *eRepublik*, 2014, (accesat 3.08. 2025, <https://www.erepublik.com/en/article/2451775>).
- SCURTU, Ioan Democrația românească în perioada interbelică (1918 – 1938), 22 decembrie, 2011, <https://ioanscurtu.ro/democratia-romaneasca-in-perioada-interbelica-1918-1938/#:~:text=match%20at%20L190%20social,1929%2C%201936%2C%20legile%20economice%20din>.
- VASINCU, Dacian, „Evoluție sau involuție parlamentară: O analiză comparativă între Parlamentul României de după Marea Unire și cel contemporan”, *Polis. Revistă de Științe Politice*, 7, nr. 3 (25), serie nouă (iunie-august 2019), pp. 25-35, <https://revistapolis.ro/evolutie-sau-involutie-parlamentara-analiza-comparativa-a-parlamentului-romaniei-dupa-marea-unire-si-a-celui-actual/>).
- ZAMFIRACHE, Pătrașcu Cosmin, „Cel mai puternic discurs din istoria României. Cum a mobilizat Nicolae Iorga o întreagă țară îngenuncheată în 1916”, 03.12.2016, *adevarul.ro*, <https://adevarul.ro/stiri-lo-cale/botosani/cel-mai-puternic-discurs-din-istoria-romaniei-cum-1751778.html#:~:text=Efectul%20a%20fost%20unul%20uluit,manifest%20extraordinar%20care%20%C3%AEn%20demna%20la>.
- ZÂMȚA, Ciprian, „George Simion l-a luat de gât pe ministrul Energiei”, *Politic media*, <https://www.politicmedia.ro/video-scanal-in-parlament-george-simion-la-luat-de-gat-pe-ministrul-energiei/>.